Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Sociaal-economische Raad
T.a.v. Mevr. Drs. M.I. Hamer
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Parnassusplein 5
T 070 333 44 44
www.rijksoverheid.nl

Datum 22 juni 2018
Betreft Adviesaanvraag SER interne markt

Geachte mevrouw Hamer,

Hierbij zend ik u, mede namens Staatssecretaris Keijzer van Economische Zaken en Klimaat, een adviesaanvraag inzake een diepere en eerlijkere interne markt.

1. Inleiding

De Europese interne markt bestaat dit jaar 25 jaar en is een belangrijke basis voor economische groei in de Europese Unie. Europese burgers en bedrijven ondervinden in tal van opzichten voordelen van de interne markt. Zo kunnen Nederlandse ondernemers makkelijker binnen de gehele EU kopen en verkopen, en hebben consumenten meer keuze uit betaalbare en betrouwbare producten en diensten. In bredere zin kan geconstateerd worden dat een open economie ons welvaart brengt. Nederland, dat zijn welvaart traditioneel in belangrijke mate ontleent aan de internationale handel, is binnen Europa dan ook een consequent pleitbezorger van de verdieping van de interne markt.

Tegelijkertijd dient men zich te realiseren dat de interne markt nooit af is. De Europese economie verandert snel, bijvoorbeeld onder invloed van technologische ontwikkelingen. Dat vergt aanpassingen van het regelgevend kader, dat zo toekomstbestendig mogelijk vormgegeven dient te worden. Ook is er nog veel te winnen in een verbeterde handhaving van bestaande Europese regels. En hoewel bedrijfsleven en burgers tal van voordelen ondervinden van de interne markt, moet onderkend worden dat deze niet in alle gevallen in gelijke mate bij iedereen terechtkomen. Ook zien we dat er misstanden bestaan op de interne markt, en dat het vrij verkeer van personen en diensten effecten heeft die door burgers als negatief ervaren worden. Omvangrijke arbeidsmobiliteit heeft invloed op sociale structuren, zowel in de werklanden als in de landen van herkomst. Zo kan concurrentie op loonkosten en arbeidsomstandigheden die niet aan zekere voorwaarden gebonden is de solidariteit tussen Europese burgers en bedrijven ondermijnen. Het is daarom belangrijk om toe te blijven werken naar een optimaal werkende interne markt waarvan EU-burgers op gelijke wijze profiteren: een diepere en eerlijkere interne markt.

Dit is niet in de laatste plaats belangrijk voor het draagvlak voor de EU. Veel burgers voelen zich, ondanks de herstellende economie, onzeker over hun toekomst. In zijn Europatoespraak bij de Bertelsmann Stichting in Berlijn op 2 maart jl. stelde MP Rutte dat mensen concrete resultaten van de EU mogen verwachten en dat afspraken waargemaakt moeten worden. Verdere verbetering van de interne markt is hierin een prioriteit. Wanneer deze verbeteringen zo worden vormgegeven dat iedereen de vruchten ervan kan plukken, biedt dit de beste kansen voor een welvarend Nederland en voor het vergroten van draagvlak voor de EU. De verdieping van de interne markt en het eerlijker maken van interne markt moeten dan ook hand in hand gaan. Dat vraagt om behoud van verworvenheden op het gebied van sociale bescherming en welvaartsniveau, en tegelijkertijd dient Europese samenwerking te beschermen tegen zaken als oneerlijke concurrentie en verslechterende arbeidsomstandigheden. Het kabinet heeft zich in dit kader ingezet voor sociale standaarden als gelijk loon voor gelijk werk op dezelfde plaats.

2. Achtergrond

Door diverse ontwikkelingen, zoals de Brexit, de verkiezingen in Frankrijk en Duitsland van het afgelopen jaar, de aanstaande verkiezingen van het Europees Parlement (mei 2019) en het aantreden van een nieuwe Europese Commissie (najaar 2019), acht het kabinet het essentieel voortgang te boeken op die terreinen waarop de meerwaarde van de EU vooropstaat, zoals de interne markt. In dat kader verzoekt het kabinet u een verkenning te maken van de belangrijke keuzes en prioriteiten op weg naar een diepere en eerlijkere interne markt.

Onder dieper kan in het kader van deze adviesaanvraag worden begrepen het wegnemen van nog resterende belemmeringen voor ondernemers op de interne markt, specifiek voor het mkb en specifiek op de dienstenmarkt, het verbeteren van de handhaving, het versterken van de positie van consumenten waar nodig en het toewerken naar een interne markt die beter is toegerust op een verdere digitalisering van de economie.

Onder eerlijker kan verstaan worden het verdere streven naar een gelijk speelveld voor bedrijven en werknemers, gepaard gaand met een adequate handhaving van de regels op het gebied van arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden, het bevorderen van acceptabele leefomstandigheden voor mobiele werknemers en het bevorderen van eerlijke concurrentie op lonen en werktijden. Zowel binnen de EU als in Nederland bestaat een brede consensus dat misstanden op de interne markt, zoals onderbetaling, uitbuiting, verdringing en schijnconstructies krachtig moeten worden bestreden. Een internationaal gelijk speelveld voor bedrijven en werknemers moet voorkomen dat het in de EU tot een race to the bottom komt op het terrein van arbeidsvoorwaarden.

Met betrekking tot beide invalshoeken zijn al belangrijke stappen gezet, maar het kabinet is van mening dat verdere voortgang mogelijk en nodig is en wil mede met het oog op de Europese verkiezingen in het voorjaar van 2019 de Nederlandse positionering en speerpunten voor de periode daarna verder ontwikkelen. De inzet van het kabinet is erop gericht om in de Europese Raad van december 2018, waar wordt gesproken over de toekomst van de interne markt, de eerste Nederlandse positionering en speerpunten naar voren te brengen. Ook in de periode daarna zal het kabinet haar inzet continueren om de beleidsagenda van de nieuwe Europese Commissie, die in november 2019 aantreedt, te beïnvloeden.

Het kabinet beveelt aan om deze adviesaanvraag te zien als een uitnodiging om te reflecteren op mogelijke beleidsopties, binnen de context van de nationale maar vooral ook Europese politiek. Met name zou uw Raad daarbij ook kunnen voortbouwen op zijn advies over Arbeidsmigratie van 10 december 2014 en de Verkenning en Werkagenda digitalisering van 21 oktober 2016. Het kabinet verzoekt uw Raad uiterlijk in februari 2019 het advies uit te brengen en de adviezen waar mogelijk te illustreren met praktijkvoorbeelden.

3. Een diepere interne markt

Op 28 oktober 2015 heeft de Europese Commissie de interne marktstrategie (SMS) aangenomen als een van haar belangrijkste prioritaire acties om een diepere en eerlijkere interne markt te leveren waarvan zowel consumenten als bedrijven zouden moeten profiteren. Ook de Digitale Interne Markt (DSM) strategie is in dit kader van groot belang. Onder beide strategieën zijn diverse voorstellen gepresenteerd en met name op de digitale interne markt is veel voortgang geboekt. Meer gedetailleerde informatie hierover is te vinden in de brief van Staatssecretaris Keijzer aan de Tweede Kamer van 19 maart jl. aangaande de Europese interne markt (22 112 nr. 2506).

Ook na afronding van de dossiers onder SMS en DSM is het werk echter niet af. Het kabinet wil ten eerste verder werken aan een interne markt die volledig uitgerust is voor het digitale tijdperk. Digitalisering maakt fysieke afstand irrelevanter, waardoor er veel hinder kan ontstaan als regelgeving te gefragmenteerd is. Wanneer een ondernemer in de hele EU producten wil aanbieden en daarbij te maken krijgt met verschillende etiketteringseisen, dan is dat nog hinderlijker bij een webwinkel, die sneller en makkelijker grensoverschrijdend kan werken, dan bij een traditionele fysieke winkel. En wat betekent de toenemende digitalisering voor de positie van werknemers in het algemeen, en met name zij die niet aan tijd en plaats gebonden in de IT-sector werkzaam zijn? Nederland wil een breed debat aanjagen in Europa over de kansen en impact van digitalisering, en daarin bovenstaande vraagstukken meenemen, zodat te zijner tijd de nieuwe Europese Commissie hier voortvarend mee aan de slag kan.

Ten tweede wil het kabinet het grensoverschrijdend aanbieden van diensten verder vergemakkelijken. De kansen en belemmeringen op de dienstenmarkt verschillen sterk per sector en per (grens)regio. Daarom ziet Nederland het meest in een aanpak die maatwerk biedt en inzoomt op de concrete behoeftes en belemmeringen die ondernemers ervaren als zij markten in andere EU-landen willen betreden. Specifieke aandacht gaat uit naar het mkb. Belangrijk is dat de voordelen van de interne markt voor zowel grote als kleine bedrijven bereikbaar zijn.

Ten derde is de verdere verbetering van de interne markt in de EU na 25 jaar niet enkel een kwestie van nieuwe wetgeving, maar ook van een adequate handhaving. Te vaak blijkt bijvoorbeeld dat Europese regelgeving door lidstaten niet goed wordt geïmplementeerd of op verschillende wijze wordt toegepast. Ook gaat het bij de handhaving om het voorkomen van invoeren van nationale regelgeving die de werking van de interne markt verstoort. Het kabinet zet in op slimmer en beter handhaven, waarbij zowel de Europese Commissie als de lidstaten een rol hebben en ervoor moeten zorgdragen dat het transparant en objectief gebeurt.

Vragen

1) Welke kansen en belemmeringen zijn er voor het Nederlandse bedrijfsleven, en specifiek het mkb, om meer te kunnen profiteren van de interne markt? Naar welke sectoren gaat de aandacht in het bijzonder uit? Hoe kunnen kansen verzilverd en belemmeringen geadresseerd worden?
2) Welke kansen en belemmeringen zijn er voor Nederlandse burgers om meer te kunnen profiteren van de interne markt? Naar welke doelgroep gaat de aandacht in het bijzonder uit? In welke mate kunnen deze kansen bijdragen aan het draagvlak voor de interne markt? Hoe kunnen de belemmeringen geadresseerd worden?
3) Hoe kan daaraan door sociale partners, zowel nationaal als Europees, bijgedragen worden?

4. Een eerlijkere interne markt

Om te komen tot een eerlijkere interne markt zijn de laatste jaren verschillende stappen gezet in de richting van een interne markt waarin een gelijk speelveld en goede arbeidsomstandigheden centraal staan, en die het streven van een gelijk loon voor gelijk werk op dezelfde plaats ondersteunen. Te denken valt hierbij aan de aanpassingen van de regels rond grensoverschrijdende arbeid, zoals de handhavingsrichtlijn, detacheringsrichtlijn en aanpassingen van de Verordening Sociale zekerheid. Tijdens de sociale top met regeringsleiders en staatshoofden in Göteborg op 17 november 2017 is de interinstitutionele afkondiging van de Europese pijler van sociale rechten ondertekend. De aandacht gaat nu naar het uitvoeren en naleven van deze wetgeving, waarin een rol voor de sociale partners is weggelegd. In dat kader is het voorstel van de Commissie voor de oprichting van een Europees Arbeidsautoriteit (ELA) verwelkomd. Maar de vraag is of we er daarmee zijn.

Betere regelgeving en adequatere handhaving zijn noodzakelijke voorwaarden om tot een evenwichtigere en socialere interne markt te komen, maar om het gevoel van betrokkenheid van burgers bij het Europese project te vergroten is méér nodig. Ook van sociale partners en het bedrijfsleven mag verwacht worden dat zij zich inzetten voor beter arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden.
De uitdaging hierbij is dat deze doelstellingen niet alleen binnen de nationale kaders bereikt kunnen worden.

De vraag hoe een sociaal Europa verder vorm kan krijgen, staat dan ook steeds meer in de schijnwerpers binnen de Europese discussie. Het is zinvol te verkennen hoe de bevoegdheden van de lidstaten en de Europese Unie zich verhouden tot de mogelijke toekomstige doelstellingen van een eerlijkere interne markt. Het kabinet komt, voor het aantreden van de nieuwe Europese Commissie in 2019, met een visie over een 'sociaal Europa'. Het is dan ook heel uitdrukkelijk gewenst te verkennen welke mogelijkheden er zijn, in de periode na de verkiezingen van het Europees Parlement en het aantreden van de Europese Commissie in 2019 om in Europa, in het licht van de bevoegdheidsverdeling tussen de Europese Unie en de lidstaten, tot een opwaartse convergentie te komen op het terrein van arbeidsvoorwaarden, en welke rol sociale partners daarbij kunnen spelen.

In uw advies zou onder meer bezien kunnen worden wat de (Europese) mogelijkheden zijn voor het bevorderen van stabielere arbeidsrelaties en beter arbeidsvoorwaarden voor mobiele werknemers. Ook zou bezien kunnen worden wat de mogelijkheden zijn van het werken met "schone" productieketens, waarbij

door grote opdrachtgevers, afnemers en vakbonden afspraken worden gemaakt over het weren van bedrijven die zich inlaten met oneerlijke prakijken als schijnconstructies en onderbetaling.

Vragen

4) Welke stappen zijn er naar uw oordeel nog meer nodig om een eerlijkere interne markt te bewerkstelligen?
5) In hoeverre is, mede gezien de bevoegdheidsverdeling, op Europees niveau verdere normatieve regelgeving noodzakelijk, en in hoeverre dienen handhavingsinstrumenten te worden geïntensiveerd?
6) Hoe kan door sociale partners, zowel nationaal als Europees, bijgedragen worden aan een eerlijkere interne markt?

Ik zie uw advies met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

de Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

W. Koolmees